

MIÐVIKAN

Byggin Bonginda, har Dollin virkaði

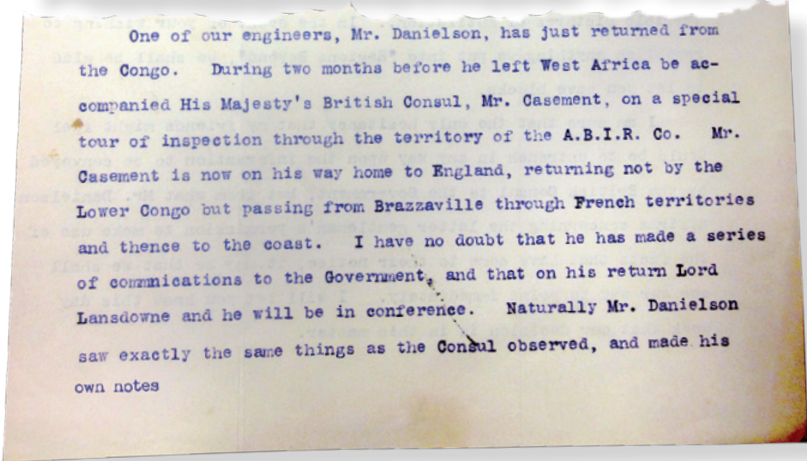
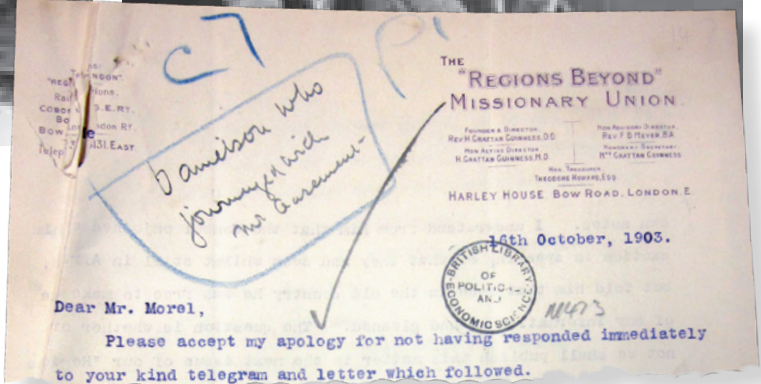

Roger Casement, sum stóð fyri kanningarferðini, sum avdúkaði ræðustýrið hjá Leopold 2. Dollin var hansara fremsti samstarvsfelagi

Hetta bræv hevur verið ókent í meira enn 100 ár. Tað er enn ein avgerandi vátan tann søguliga týðning, sum Dollin hevur havt.

Havnarmaðurin Poul Gutesen var ein teirra sum hevði framløgu á søguráðstevnuni, har eisini var ein framløga um Dollan.

Er serligur trupulleiki í hesum kanningum er, at Dollin er fullkomiliga úti-hýstur úr allari søguskrijving á hesum økinum. Tað verður komið aftur til hetta. Tey sum hava skrivað, hava so bert gitt upprunan til myndirnar út frá teimum nøvnum, sum eru nevnd. Tað finst nevniliga eingin upprunalig skráseting av myndunum. Tí er myndatakarin heldur ikki nevndur, og so má bara gitast.

Greinin við niðurstøðuni, at tað var Dollin, sum bæði tók hesar myndir, og sum byrjaði umrøddu fundarrøð varð send til ymisk serkøn søgufólk úti í heimi, og tey góvu mær viðhald. Millum hesi var Adam Hochschild, rithøvundin at best kendu bókini um Congo hesa tíðina, Kong Leopolds Arv, sum hon eitur á donskum.

Eg fekk eisini viðhald frá teimum, har eg hevði kunnað víst á, at teirra skrijving var skeiv. Hesi mettu eisini, at tað var vordið sum avrik, at fáa Dollan aftur til lívs og skrivaðan inn í søguna.

Framhaldandi kanning vátar niðurstøðuna

Umrøddi Bahn felagsskapur hevði 15-17. juli eina søguliga

ráðstevnu sunnast í Onglandi, og har var eg boðin við at greiða meira frá um Dollan. Hetta gav eitt gott høvi til at steðga á í London at gera nærri kanningar.

Fyrsta miðið var bókasavnið hjá London School of Economics, haðani tað fyrr er fingið brævaskifti millum Dollan og Edmund Morel. Hann gav út tíðarritið West African Mail, sum eisini fór í hernað móti Leopold kongi. Hann gjørdist ein av oddamonnunum í hesum stríði móti skilinum í Congo.

Hesa ferð varð leitað eftir tilfarið í tíðarritinum hjá Morel, West African Mail, og í brævaskifti millum H. Grattan Guinness, leiðaran í Balolo Missiónini, og Morel.

Her var eisini funnið nýt tilfar, sum vátar hesa søgu. Eitt tað týðningarmesta er eitt bræv, sum er skrivað av Grattan Guinness til Morel 16. oktober 1903, einans fáar dagar eftir, at Dollin var komin aftur til Bretlands.

Hetta bræv hevur verið ókent í meira enn 100 ár, og tí kann tað vera av áhuga, at tað verður endurgivið í fullum líki:

Brævið, sum er gloymt í 100 ár

Góði harra Morel

Fyrigev mær, at eg ikki beinanvegin svaraði vinarliga fjarriti tygara við brævinum, sum kom aftaná.

Tað var við stórum áhuga, at eg las tygara bókling [helst Congo Slave State, um støðuna í Congo]. Eg eri takksamur fyri, at hann verður býttur út ókeypis, og eg rokni við, at hann kemur víða um. Lat meg vita, hvussu nógvur av hesum bóklingum, eg kann fáa, tí eg havi áhuga fyri at tær kunnu koma í hendurnar á so mongum vinum sum gjørligt.

Ein av okkara maskinmeistarum, Mr. Danielson, er beint komin heim frá Congo. Gjøgnum tveir mánaðir, áðrenn hann fór úr Vestur Afrika, hevur hann verið í fylgi við “His Majesty’s British Consul”, harra Casement, á eini serligari kanningarferð í økinum hjá ABIR. [Hetta var økið hjá eini gummfyrirøktu, har framferðin móti fólkinum var serliga harðrend].

Casement er nú á veg heim til Onglands. Hann ferðast ikki gjøgnum belgiska Congo, men gjøgnum franska Congo oman til sjóvarmálan,

haðani hann fer heim við ferðamannaskipi.

Eg ivist ikki í, at hann hevur havt eitt umfatandi brævasamband við bretsku stjórnina á ferðini. Tá ið hann kemur heim fer hann at hitta uttanríkisráðharran, Lord Lansdowne.

Sjálvandi hevur Mr. Danielson sæð júst tað sama sum Casement, og hann hevur eisini skrivað hetta niður, sum hann hevur sæð.

Eg skilji á honum, at Casement bað hann um at vera varin við, hvat hann segði, meðan hann enn var í Afrika, men tá ið hann var komin aftur til Bretlands, stóð honum frítt at greiða frá øllum, sum hann hevði sæð.

Spurningurin er nú, um vit skulu greiða frá øllum hesum í komandi Regions Beyond, [mánaðarblaðið hjá missiónini]. Men hetta kemur ann uppá, hvat stýrið fyri okkara missión heldur vera besta háttin at almannakunngera hetta tilfar.

Um vit gera av at hava eina serliga grein í Regions Beyond, havi eg ógvusligar myndir, sum vísa ræðuleikar, sum ikki bert eru frá fyrr í tíðini. Eg havi triggjar ræðuligar myndir tiknar teir seinastu tveir mánaðirnar av

lamløstaðum fólki. Um tygum hava hug at almannakunngera nakað í tygara blaði av tí, sum vit prenta í Regions Beyond, so vilja vit fegin geva tygum nakrar blokkar.

Tað einasta, sum kann fáa okkum at ivast, er, at vit vilja ikki spilla nakað fyri Casement í hansara komandi samskifti við bretsku stjórnina. Men tá ið hann hevur givið Danielson nevnda loyvi, kann tað vera, at vit prenta tað beinanvegin. Vit skulu siga tygum frá, tá ið avgerðin verður tikin.

Í meðan fegnist eg um, at tygum hava gjørt so nógv fyri at varpa ljós á hesi viðurskifti, so bretski almenningurin kann fáa at vita, hvussu tað siviliseraða Europa háttar sær móti verjuleysum afrikanarum.

Lat hetta vera okkara millum.

Bestu heilsur

H. Grattan Guinness.

Ikki bara skipari

Hetta brævið vísir greitt, at Dollin hevur ikki “bara” verið skipari og meistari umborð á Henry Reed. Tað hevur uttan iva verið ætlanin frá byrjan av. Men hann er uttan iva skjótt blivin ein sameindur

hjá Casement í hansara kanningararbeiði.

Casement hevur viljað havt boðskapin um skilið í Congo skjótt út í Bretlandi, men hann kundi ikki sjálvur fara heim beinanvegin. Teir hava eftir øllum at døma hava gjørt avtalu um, at Dollin skuldi kunna “gera bart” um viðurskiftini í Congo, so skjótt hann var komin til Bretlands. Hann var tó so varin, at hann gjørdi einki alment fyrr enn Casement var farin úr Congo.

Teir í brævinum umrøddu blokkar av myndum er helst triggjar samanhangandi myndir. Í hesum myndum frá Congo eru ofta triggjar samanhangandi myndir.

Tá ið Grattan Guinness nevnrir triggjar myndir, so er hetta fyrstu myndirnar av fleiri, hann fekk frá Dollan. Tilsamans hevði hann einar 80 myndir.

Komandi Miðvika

Í komandi parti verður greitt frá, hvussu Dollin varð úti-hýstur úr almennu søguskrijvingini um hetta mál, og um tær ábendingar, sum eru um orsökina